

změny AV ČR, v. v. i., v Českých Budějovicích. Na svém původním pracovišti, Úseku ekologie rostlin v Třeboni je stále vítaným hostem.

V letech 1991–2006 organizoval spolupráci s dolnorakouským příhraničním regionem Waldviertel (Lesní čtvrť), zejména v oblasti obnovitelných energetických zdrojů. Stále pomáhá udržovat partnerské vztahy Třeboně s městem Schrems, vzešlé ze smlouvy (1987) o spolupráci třeboňského pracoviště BÚ ČSAV se schremskou Ekologickou stanicí Waldviertel. V r. 1997 zvolila J. Květa Rakouská akademie věd svým dopisujícím členem. Jan je také nositelem domácích i zahraničních ocenění. Jedním z prvních (1973) byla Cena ČSAV (s M. Rychnovskou, J. Pelikánem a spolupracovníky) za výsledky ekosystémového výzkumu hydrosérie luk a rybníčních pobřežních mokřadů na jižní Moravě, v projektech IBP. V r. 2001 získal společně s D. Dykyjovou doživotní členství v mezinárodní Society of Wetland Scientists a vyznamenání International Fellowship Award. V r. 2002 byl zvolen členem Učené

společnosti České republiky. K významným patří i čestné uznání Recognition of Excellence (2008), udělené řídicím výborem Ramsarské úmluvy za celoživotní přínos ke studiu a ochraně mokřadů. V letošním roce mu jeho mateřská Jihočeská univerzita udělila titul *doctor honoris causa* a předseda Akademie věd ČR prof. Jiří Drahoš mu předal čestnou oborovou medaili Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách.

Již ve svých 17 letech se Hony stal členem Československé (od r. 1993 České) botanické společnosti. Nyní je též čestným členem Slovenské ekologické společnosti, České limnologické společnosti a zasloužilým členem Slovenské botanické společnosti; po delší dobu působí v čestné radě Českého svazu ochránců přírody, jehož třeboňskou základní organizaci řídil v 80. a 90. letech.

Jan Květ měl od počátku několik atributů, které získal především v rodině, v níž vyrůstal, a díky dobrým školám, své křesťanské víře a skautingu, jejichž ideály vyznával po celý život. V 50. letech se po-

dílel na vedení turistického oddílu mládeže, založeného v mezích tehdejších možností na skautských zásadách. Pro práci mu byla užitečná jeho jazyková erudice. Na gymnáziu si osvojil základy latiny a řečtiny, mluví a píše anglicky, německy, rusky a v dospělosti se naučil základy francouzštiny, polštiny a španělštiny. Vždy byl a je neobyčejně přátelský a ochotný pomoci. Za více než půl století svého působení ve vědě se Jan Květ, řečený Hony, zapsal do srdcí stovek lidí, kteří s ním přišli do styku u nás i jinde ve světě. Působil na ně nejen svými odbornými znalostmi, ale i laskavým a chápavým přístupem, který lidi spojuje. Připomeňme ještě, že žije již téměř 48 let ve šťastném manželství s paní Radkou, která je také zárukou jejich pevného zázemí rodinného i pracovního. Mají dcery Terezu a Helenu a doposud 6 vnoučat.

Milý Hony, děkujeme Ti za vše, čím jsi nám vždy byl, a přejeme Ti zdraví a pohodu do mnoha dalších let.

K blahopřání se připojuje také redakční rada a redakce Živý.

Miloš Anděra

Pan Preparátor – Vilém Borůvka – osmdesátiletý

Velké písmeno u slova Preparátor v nadpisu článku není pravopisnou chybou, ale záměrným vyjádřením velkého respektu ke zkušenostem, dovednosti a zaujetí pro práci, které doprovázejí životní dráhu Viléma Borůvky, dlouholetého preparátora Slezského zemského muzea v Opavě a nepřehlédnutelné postavy slezské přírodovědy vůbec. A jestliže se jmenovaný v závěru loňského roku dožil významného životního jubilea, zaslouží si obdiv dvojnásobný.

Jubilantova životní dráha se začala odvíjet 18. prosince 1932 ve východočeské Chotěboři. Po absolvování základní školy odešel do Prahy, kde dokončil měšťanku a jeden ročník studijní nadstavby. V mládí ho zájem o přírodu a zoologii přivedl do dílny významného chotěbořského preparátora Jaroslava Steigerwalda, a tak nepřekvapuje, že už během pražských studií si domluvil první zaměstnání u majitele známé firmy s přírodninami Karla Pfliegera, kde se věnoval hlavně preparaci entomo-

logického materiálu. Současně navštěvoval odbornou výtvarnou školu (1947–50), aby získal poznatky z kreslení a modelování. Docházel také do preparátorských dílen Národního muzea v Praze a jednu chvíli zvažoval, zda zde nezůstane natrvalo.

Nakonec svou životní cestu skutečně spojil s muzejním prostředím, ale v Opavě, kde nastoupil 1. září 1950 jako preparátor do Slezského zemského muzea, jemuž zůstal věrný dodnes. Už jenom úctyhodných 63 let strávených na jednom pracovišti, navíc v plném „nasazení“, je v dnešní době úkazem mimořádným. Pro toho, kdo Viléma Borůvku blíže zná, to však není velké překvapení, neboť zaujetí a entuziasmus pro muzejní práci mu může závidět leckterý z jeho vrstevníků i mladších následovníků. Již pět let po nástupu do Opavy měl za sebou první větší dílo – značný podíl na stále přírodovědné expozici O vývoji přírody a společnosti ve Slezsku a Severní Moravě (1955), která byla nahrazena novou verzí až v r. 1981 (Vývoj přírody a společnosti v Severomoravském kraji). Je třeba si uvědomit, že V. Borůvka začínal téměř z ničeho, neboť ve válku dosti postižené Opavě byly původní muzejní sbírky skoro zničeny. A tak nejen preparoval, ale sám sbíral v terénu a organizoval sběry ze škol a mysliveckých sdružení. Stejně tak se zcela přirozeně s plným úsilím zapojil do přípravy nedávno otevřené expozice Slezsko (2012) v historické budově muzea.

Zatímco renomé vědců a badatelů dokumentují obsáhlé bibliografické přehledy publikací, v případě Viléma Borůvky to jsou desetitisíce (ano, to není chyba, číslo je správné) preparátů obratlovců a různých bezobratlých živočichů. Mimořádný profesní záběr dokládá skutečnost, že z jeho rukou nevycházejí jen dermoplasty

1 Vilém Borůvka při preparaci jelena evropského (*Cervus elaphus*) pro současnou přírodovědnou expozici Slezského zemského muzea v Opavě. Foto P. Petr

(lidově „vycpaniny“), ale také studijní kožky (balky), lebky a jiné osteologické segmenty nebo celé kostry, entomologické preparáty a v neposlední řadě dokonalé odlitky (např. ryb). Ostatně jak jinak by bylo možné naplnit vedle stálé expozice ještě sérii krátkodobých výstavních projektů (Za zvířít čtyř kontinentů, Přírodou a životem Kuby, Svět zvířat Viléma Borůvky, Exotická fauna aj.), kterou zakončuje bilanční výstava Preparátor – putování světadily s Vilémem Borůvkou, instalovaná u příležitosti osmdesátin jubilanta ve výstavní síni Arboreta Nový Dvůr u Opavy (výstava potrvá do 25. listopadu 2013). Kromě toho další Borůvkovy výtvoři, skryté před očima veřejnosti, zaplňují deponitáře nejen v domovském pracovišti, ale v mnoha dalších muzeích u nás (Národní muzeum v Praze, Jihlava, Vrchlabí) i v zahraničí (např. Slovensko a Norsko).

Kdo alespoň některou ze zmíněných výstav zhlédl, musí mít jasno – autor preparátů nejen dokonale ovládá své „řemeslo“ technicky, ale je zároveň velkým znalcem přírody, neboť svým výtvořům dává odpovídající anatomické proporce a postoje (obr. 1). V. Borůvka pěkně kreslí, takže preparace větších exponátů si předem důkladně rozvrhne a naplánuje, aby byly dodrženy všechny tělesné proporce a postoje. Z jeho rukou vycházejí zvířata bez nadsázky „jako živá“, ať už jde o klasické statické muzejní preparáty nebo pohybové studie a skupinové výtvoři. Nezaměnitelným znakem Borůvkova preparačního „rukopisu“ je modelace prostředí, do kterého bývá preparát zasazen, hlavně u drobnějších obratlovců. I když v některých případech může podobná výbava působit uměle a nepřirozeně, faktem zůstává, že návštěvníkům se líbí. Vilém Borůvka preparuje vše od velikosti brouka po největší savce – to rozhodně není kliše, neboť jeho pečete nese třeba skvostný exponát žirafy Rotschildovy, který byl (a za čas bude) vidět v pražském Národním muzeu. Přinejmenším v Evropě bez nadsázky patří k nejlepším.

V mých očích je ovšem vrcholem Borůvkova mistrovství technologický postup reparaace starých kůží nebo preparátů. Vhodně zvoleným postupem dokáže vtisknout odepsaným preparátům „nový život“, aniž by byla narušena jejich autenticita a historická hodnota. Jeho rukama prošly např. unikátní sběry z pozůstalosti známého cestovatele Enriqua Stanka Vráze. Jiným „majstrštykem“ byla záchrana zhruba 300 preparátů exotických ptáků poničených povodní v r. 1997 ve sbírkách Ornitologické stanice Muzea Komenského v Přerově. Sám jsem měl možnost si tuto jubilatovu specialitu ověřit na dvou více než stoletých, zcela zaschlých nasolených kůžích vzácných lemurů ksukola ocašatého (*Daubentonia madagascariensis*) a indri (*Indri indri*), které by člověk neznalý věci považoval za zničené. Ne však Vilém Borůvka – ten z nich vytvořil perfektní vycpaniny (obr. 2), jež budou chloubou zoologické expozice Národního muzea po mnoho dalších desetiletí. Nepřekvapí proto, že jubilant v r. 1977 získal na 1. mezinárodním salonu preparátorů ve francouzském Evreaux zvláštní cenu právě za techniku reparaace.

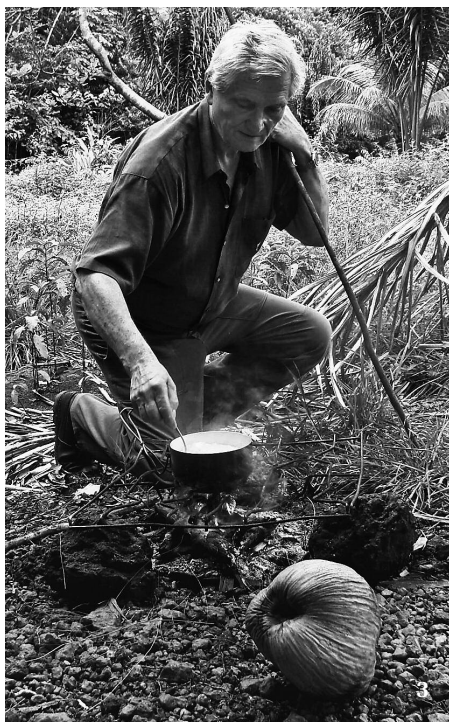

2 Výsledek reparaace ksukola ocašatého (*Daubentonia madagascariensis*) ze sbírek Národního muzea v Praze. Foto H. Copková

3 V. Borůvka na expedici do Francouzské Guyany v r. 2007. Foto J. Stolarczyk

Sluší se na tomto místě připomenout a ocenit, že profesní zkušenosti si V. Borůvka nepochybně přivádí. V 60. a 70. letech se jeho zásluhou stalo opavské muzeum školícím střediskem pro muzejní preparátory celého tehdejšího Československa. Sám jsem k němu na zaučení kdyisi „nadirigoval“ několik začínajících preparátorů, kteří byli vždy přijati s ochotou, a jak jsem měl možnost pozorovat, skoro s radostí, že o jeho zkušenosti má někdo zájem. S podobnou otevřeností se u něj setkáváme dodnes – každý zájemce, který je ochoten poslouchat a sledovat jeho ruce při práci, u něho vždy najde pochopení.

Přínos Viléma Borůvky pro Slezské zemské muzeum ovšem nespočívá jen v jeho preparaátorském mistrovství. Prakticky hned

po příchodu do muzea se tehdy jako jediný začal zabývat soustavnými sběry obratlovců ve slezské regionu i jinde v nekdějším Československu, a tak stál při zrodu faunistického výzkumu u nás. V počátcích ho ovlivnila spolupráce s významnými slovenskými ornitology Tiborem Weiszem ze Šarišského muzea v Bardejově a Bronislavem Matouškem ze Slovenského národního muzea v Bratislavě. Z té doby pocházejí základy rozsáhlých sbírkových fondů různých skupin obratlovců ve Slezském zemském muzeu (dnes patří k největším a nejlépe strukturovaným u nás). Následně s příchodem zoologa Bohuslava Beneše (1965) do Opavy vytvořili dobře spolupracující tým a během dvou desetiletí zmapovali výskyt většiny obratlovců ve Slezsku a přilehlých územích severní Moravy.

Vilém Borůvka je současně nadšeným cestovatelem a sběratelem, v jeho cestovních denících najdeme záznamy z desítek výprav téměř do všech koutů světa, nejčastěji do tropů. Na počátku byla Albánie, následovaly (některé opakovaně) Kuba, Mongolsko, Rusko, Severní Korea, Vietnam, Indie, Nepál, Tibet, Brazílie, dále Namibie, Malajsie (Borneo), Francouzská Guyana (viz obr. 3) a ještě v r. 2010 na jaře Fidži a Jižní Korea. A k tomu musíme připočítat pravidelné cesty do Norska, kde významným způsobem přispěl k vybudování rozsáhlé expozice norské fauny v Lista Naturmuseum v Borghaugu poblíž Vestbygd (jižní Norsko). Z cest přivážel do sbírek „rodného“ opavského muzea nejrozsáhlejší přírůstky, takže zoogeografický rozsah tohoto sbírkového fondu je obdivuhodný. Zahrnuje ale i mouchu mrvnatku *Leptocera borůvkai* ze Sibíře, popsanou na jeho počest. Pokud vám cestovní aktivity připadají na jednoho člověka, který kromě toho nadstandardně plní své pracovní úkoly, poněkud přespřílišné, pak je to právě tím, že Viléma Borůvku neznáte. Aby byl výčet úplný, připomeňme ještě zapojení v Českém rybářském svazu i v myslivosti.

A samozřejmě nemůžeme opomenout ani zálibu V. Borůvky ve fotografování. Jeho bohatý fotoarchív je nejen časoměrnou dokumentací vývoje slezské přírody, ale především průzorem do života v nejrozsáhlejších končinách světa. Závěrem lze jen litovat, že ve výčtu četných jubilatových zájmů chybí záliba v psaní a publikování, neboť zážitky a zkušenosti z putování po světě by jistě byly cenným zdrojem poznání pro mnoho dalších „cestovatelů“. A vlastně u nás nebyla zatím sepsána ani žádná kvalitní učebnice, jak se stát dobrým preparaátorem...

Obdivuji životní elán a činorodost Viléma Borůvky, jejichž pomocí překonává i různé rodinné a zdravotní potíže. V zaujetí pro obětavou práci ho nepřibrzdily ani následky nezaviněné dopravní nehody v únoru 2000, a tak nezbývá nic jiného, než jubilatovi opravdu upřímně popřát, aby mu chuť do práce, stále zdravá i dobrá nálada vydržely ještě hodně dlouho a aby se podíval nejen na oblíbené Borneo, kam plánuje vyrazit napřesrok.